

POSTANOWIENIE

Dnia 29 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Karska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

SSN Janusz Niczyporuk

w sprawie ze skargi G. O. i B. O.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn.
VI ACa 128/22,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 29 stycznia 2025 r.,

oddala skargę.

Tomasz Demendecki Elżbieta Karska Janusz Niczyporuk

UZASADNIENIE

Pismem z 12 sierpnia 2024 r. G. O. i B. O., działając przez profesjonalnego pełnomocnika, wnieśli skargę na przewlekłość postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie I Wydziałem Cywilnym w sprawie o sygn. akt VI ACa 128/22. W treści skargi zawarto żądanie stwierdzenia, że w ww. sprawie nastąpiła przewlekłość postępowania (p. 1), przyznania od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie – na rzecz skarżących po 20 000,00 (dwadzieścia tysięcy) złotych (p. 2) oraz kosztów postępowania według norm przepisanych (p. 3).

W uzasadnieniu skargi na przewlekłość postępowania skarżący przedstawili kalendarium zdarzeń w sprawie, wyjaśnili stan prawny mający zastosowanie

oraz interpretację orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w zakresie wysokości odszkodowań w podobnych sprawach, a także stanowisko Sądu Najwyższego.

Powodowie wnieśli pozew 2 marca 2021 r. do Sądu Okręgowego w Warszawie o zapłatę i ustalenie. Wyrok przed tym Sądem zapadł 9 listopada 2021 r. Apelacja została wniesiona 16 grudnia 2021 r. Trzecia rozprawa przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie odbyła się 24 października 2023 r. Pismem z 21 maja 2024 r. strona powodowa złożyła ponowny wniosek o przyspieszenie postępowania wskazując w nim, że G. O. znajduje się w złym stanie zdrowia. Zdaniem powodów „w tym miejscu” zachodzi przewlekłość postępowania.

W dalszej części uzasadnienia skargi na przewlekłość postępowania wyjaśnili podstawy konstytucyjne oraz podstawy zawarte w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności dotyczące organizacji systemu wymiaru sprawiedliwości, a także podstawy wymiaru wysokości słusznego zadośćuczynienia w związku z naruszeniem ich prawa do rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki. W konkluzji skarżący stwierdzili, że kwota jest „zasadna tak co do zasady jak i co do wysokości”.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie pismem z 21 października 2024 r., które wpłynęło do Sądu Najwyższego 22 października 2024 r. zgłosił swój udział w sprawie i wniósł o oddalenie skargi. W uzasadnieniu odpowiedzi przedstawione zostały czynności podejmowane w sprawie oraz zdarzenia, z powodu których sprawa nie została jeszcze zakończona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga na przewlekłość postępowania nie zasługiwała na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość postępowania”) strona może

wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Równocześnie stosownie do art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawłości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Przewlekłość postępowania może nastąpić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15). Wskazanie przez stronę okoliczności uzasadniających skargę na przewlekłość postępowania nie może polegać na zakwestionowaniu ogólnego czasu trwania postępowania, lecz powinno wskazywać na określone czynności procesowe, których sąd nie podjął lub podjął z nieuzasadnioną zwłoką bądź też dokonał ich wadliwie (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 czerwca 2020 r., I NSP 49/20).

Ustawa nie określa wprost, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest m.in. wielomiesięczna bezczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy, trwająca co najmniej 12 miesięcy (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; z 14 marca 2007 r., III SPP 3/07; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 68/18; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18; z 16 maja 2019 r., I NSP 28/19; z 21 maja 2019 r., I NSP 21/19; z 14 czerwca 2019 r., I NSP 37/19; z 5 kwietnia 2022 r., I NSP 66/22; z 7 lipca 2022 r., I NSP 204/22; z 23 listopada 2022 r., I NSP 312/22; z 18 stycznia 2023 r., I NSP 373/22), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza, np. ośmiomiesięczna bezczynność sądu, naruszyć może prawo strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; z 27 marca 2019 r., I NSP 88/18). Podobnie przyjmował Naczelny Sąd Administracyjny (zob. postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego: z 7 lipca 2006 r., I OPP 64/06; z 24 kwietnia 2008 r., I OPP 16/08; z 4 czerwca 2008 r., I OPP 20/08; z 24 lipca 2008 r., I OPP 23/08 oraz z 21 kwietnia 2010 r., II OPP 10/10). Ten utrwalony standard orzeczniczy wyznacza swoiste domniemanie co do zaistnienia przewlekłości postępowania lub braku tejże. Jednakże powinien być on stosowany przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość i w szczególnych przypadkach domniemanie to może być wzruszone (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 18 stycznia 2023 r., I NSP 373/22).

W powołanym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że znamiona przewlekłości przypisuje się z reguły dopiero kilkunastomiesięcznej lub dłuższej bezczynności sądu drugiej instancji w wyznaczeniu terminu rozprawy odwoławczej. Kilkumiesięczny okres oczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej mieści się w pojęciu rozsądnego terminu, w którym sprawa może oczekiwać na jej rozpoznanie. Jedynie wyjątkowo krótsze okresy bezczynności mogą

uzasadniać stwierdzenie przewlekłości postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego: z 22 lipca 2014 r., III SPP 123/14; z 18 stycznia 2023 r., I NSP 373/22).

Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Z art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie z dnia 4 listopada 1950 r. wynika obowiązek takiego zorganizowania systemu jurysdykcyjnego, aby właściwe sądy mogły podołać rozstrzygnięciu spraw sądowych w rozsądnych terminach. Także art. 6 § 1 k.p.c., nakłada na sąd powinność przeciwdziałania przewlekaniu postępowania. Z mocy art. 391 § 1 k.p.c. te procesowe dyrektywy mają odpowiednie zastosowanie do postępowania przed sądem drugiej instancji.

W tym zakresie nie wyłączają bezprawności zachowania sądu okoliczności złej organizacji pracy, zwiększenie się wpływu spraw do sądu, czy niewystarczająca obsada wydziału (postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 120; z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 121). Oczywiście, nie jest to równoznaczne z tym, że brak bezzwłocznego wyznaczenia rozprawy zawsze prowadzi będzie do odpowiedzialności deliktowej organu.

Sąd Najwyższy podziela przytoczone wyżej poglądy i w zaistniałych okolicznościach nie dostrzega przewlekłości postępowania w sprawie o sygn. akt VI ACa 128/22. W przedmiotowej sprawie skarżący wywiedli apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 9 listopada 2021 r. o sygn. XXVIII C 1730/21, a dotyczy ona powództwa przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W., której przedmiotem jest roszczenie o zapłatę tytułem świadczenia nienależnego oraz ustalenie nieważności umowy kredytu hipotecznego udzielonego w CHF. Wywodząc apelację zaskarżono wyrok Sądu Okręgowego w części. Akta sprawy zostały przekazane do Sądu Apelacyjnego w Warszawie w dniu 1 lutego 2022 r. zgodnie z zarządzeniem z 21 stycznia 2022 r. W dniu 1 lutego 2022 r. sprawa została zarejestrowana w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie w systemie SLPS. Wylosowano sędziego referenta. W tym samym dniu sprawę wpisano do repertorium ACa. W dniu 19 maja 2022 r. zarządzono doręczenie odpisu apelacji

pełnomocnikowi powodów, co nastąpiło w dniu 27 maja 2022 r. Pełnomocnik powodów wniósł odpowiedź na apelację w dniu 10 czerwca 2022 r. Wpłynęła ona do Sądu Apelacyjnego w Warszawie w dniu 15 czerwca 2022 r. Następnie wydano zarządzenie o wyznaczeniu terminu rozprawy na dzień 24 stycznia 2023 r. Zarządzenie to wykonano w dniu 1 grudnia 2022 r. Przed pierwszym terminem rozprawy apelacyjnej strony złożyły pisma procesowe. Zarządzeniem z dnia 3 stycznia 2023 r. wezwano powodów do złożenia oświadczenia, że akceptują skutki uznania za abuzywne postanowień umowy kredytu, której są stroną. Rozprawa w dniu 24 stycznia 2023 r. została odroczone z uwagi na wezwanie pozwanego do wskazania adresu zamieszkania świadka. Adres ten został wskazany w piśmie z dnia 7 lutego 2023 r., które faktycznie wpłynęło do Sądu w dniu 9 lutego 2023 r. W dniu 4 kwietnia 2023 r. sędzia referent zarządził skierowanie sprawy do Przewodniczącego celem wyznaczenia terminu rozprawy, zaś zarządzeniem z dnia 11 maja 2023 r., zarządził wylosowanie dodatkowych sędziów z uwagi na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego wydaną w sprawie o sygn. akt III PZP 6/22, której nadano moc zasady prawnej i ustalono, że przyjęta w tej uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. Strony zostały zawiadomione o składzie Sądu rozpoznającego sprawę w dniach 24 i 16 maja 2023 r. Termin rozprawy wyznaczono na dzień 15 czerwca 2023 r., który z uwagi na ww. uchwałę odwołano, a nowy wyznaczono na dzień 29 sierpnia 2023 r. Zarządzenie to wykonano w dniu 3 lipca 2023 r.

Rozprawa w dniu 29 sierpnia 2023 r. została odroczone z uwagi na to, że wezwany na ten termin świadek nie stawiał się, a przesyłka zawierająca wezwanie na termin rozprawy dla tego świadka nie została podjęta mimo prawidłowego awizowania. Kolejny termin rozprawy został wyznaczony na dzień 24 października 2023 r. Zarządzenie to zostało wykonane w dniu 29 września 2023 r. Pismem z dnia 30 sierpnia 2023 r., które faktycznie wpłynęło do Sądu Apelacyjnego w Warszawie w dniu 4 września 2023 r., powodowie wnieśli o udzielenie zabezpieczenia. Na rozprawę w dniu 24 października 2023 r. nie stawiał się wezwany świadek (przesyłka zawierająca wezwanie była awizowana). Został ukarany grzywną. Nadto Sąd Apelacyjny rozpoznał ww. wniosek powodów o udzielenie zabezpieczenia, określił termin na przeprowadzenie dowodu z zeznań

ww. świadka, odraczając rozprawę do dnia 11 grudnia 2023 r. i ponownie wzywając na termin rozprawy świadka. Pismem z dnia 22 listopada 2023 r., które wpłynęło do Sądu Apelacyjnego w dniu 27 listopada 2023 r., świadek wniósł o usprawiedliwienie niestawiennictwa oraz uchylenie nałożonej na niego kary grzywny, wyjaśniając, że od czerwca 2015 r. przebywa na stałe i jest zameldowany poza granicami kraju, tj. na terenie Niemiec, a od ok. roku posiada obywatelstwo niemieckie i nie wiążą go z Polską żadne sprawy. Nadto wyjaśnił, że od 2019 r. w bazie PESEL widnieje informacja o zgłoszonym wyjeździe poza granice kraju. Postanowieniem z dnia 5 marca 2024 r., uchylono postanowienie o nałożeniu na świadka grzywny. Termin rozprawy wyznaczonej na dzień 11 grudnia 2023 r. został odwołany. Pismem z dnia 5 marca 2024 r., powodowie wnieśli o przyspieszenie postępowania. W dniu 9 maja 2024 r. sędzia referent zarządził, aby akta przedstawić Przewodniczącemu celem wyznaczenia terminu rozprawy. Termin ten został wyznaczony na dzień 19 listopada 2024 r., a zarządzenie wykonano w dniu 9 września 2024 r. W tym samym dniu podłożono do akt kolejny wniosek powodów o przyspieszenie postępowania datowany na dzień 21 maja 2024 r., który wpłynął faktycznie do Sądu w dniu 28 maja 2024 r. W dniu 12 sierpnia 2024 r. powodowie wnieśli skargę na przewlekłość postępowania. Wyrok w sprawie został wydany przez Sąd Apelacyjny w Warszawie 19 listopada 2024 r.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, skargą o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania, wnosi się w toku postępowania w sprawie. Chodzi zatem o etap postępowania przed tym sądem, przed którym to postępowanie nadal się toczy, czyli nie zostało jeszcze zakończone (zamknięte) w wyniku wydania stosownych orzeczeń. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dużej

niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

Odnosząc się do przedmiotowej skargi należy zauważyć, że w świetle okoliczności sprawy – wbrew twierdzeniom Skarżących – w sprawie były podejmowane odpowiednie czynności zmierzające do jej rozpoznania. Sprawa nie jest rozpoznawana zbyt długo, biorąc pod uwagę okoliczności zarówno tej sprawy – z uwzględnieniem czynności związanych z przekazywaniem akt sprawy, a także rozpoznaniem wniosku o udzielenie zabezpieczenia oraz wzywaniem świadka. Mając na względzie terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez Sąd Apelacyjny w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie, należy uznać, że nie trwa ono dłużej niż to konieczne, a zatem nie zachodzą podstawy do uwzględnienia skargi.

Należy zaznaczyć, że od wydania zarządzenia z dnia 9 maja 2024 r. nie upłynęło ponad 8 miesięcy. Tymczasem w judykaturze za przewlekłe zasadniczo uznawane bywa takie postępowanie, w którym w danej instancji nie wyznaczono rozprawy przez ponad 12 miesięcy (zamiast wielu zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2020 r., I NSP 67/20; z dnia 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18; z 31 października 2019 r., I NSP 134/19).

Dodatkowo wobec zarzutu skarżącego, że w przedmiotowej sprawie „do dnia dzisiejszego postępowanie w przedmiotowej sprawie nie zostało ukończone oraz brak jest widoków na jego ukończenie w rozsądnym czasie” (s. 3 skargi), należy wskazać, iż ustawodawca nie wprowadził żadnych kategoriycznych terminów na rozpoznanie spraw sądowych. W orzecznictwie wskazuje się, że w ustawie o skardze nie zakwalifikowano automatycznie jako przewlekłego nawet postępowania, które trwa dłużej niż 12 miesięcy. Również artykuł 14 ustawy o skardze, który reguluje kwestię ponownego wnoszenia skargi w tej samej sprawie, nie stanowi wskazówki do takiej interpretacji. Terminy bowiem, o jakich mowa w tym ostatnim przepisie, ogranicza jedynie czasowo możliwość wystąpienia z nową skargą przez tego samego skarżącego, zatem dyspozycja tego przepisu bezpośrednio związana jest z kwestią formalną i w żaden sposób nie wynika z niego, że ustanowione terminy przesądzają o wystąpieniu lub nie przewlekłości w danej sprawie. Ponadto art. 14 ustawy

o skardze na przewlekłość nie odnosi się do kryteriów „przewlekłości postępowania” w rozumieniu tej ustawy, ani nie zawiera żadnego odesłania ustawowego, które mogłoby wpłynąć na określenie takiej wykładni. Oceniając czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania, nie należy brać pod uwagę art. 14 ustawy o skardze, lecz kryteria określone w jej art. 2, zgodnie z którymi dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie wyrażonym w postanowieniu z dnia 1 października 2020 r., II S 6/08 (KZS 2008, nr 11, poz. 70), które wielokrotnie aprobowano w judykaturze Sądu Najwyższego, nie można oczekiwać rozpoznawania sprawy niezwłocznie po jej wniesieniu. Niezwłoczne rozstrzygnięcie sprawy nie jest możliwe ani ze względów organizacyjnych, ani nie byłoby to rozsądne wobec konieczności zapoznania się sędziów z materiałami sprawy, czasu dla ich rozważenia i podjęcia decyzji, wreszcie jej uzasadnienia. Chodzi o to, aby czynności te zabierały odpowiednią ilość czasu, to jest odbywały się bez zbędnej zwłoki, która wskazywałaby na bezczynność sądu lub bezproduktywność jego działań.

Zdaniem Sądu Najwyższego, w przedmiotowej sprawie nie doszło do przekroczenia przyjmowanego w orzecznictwie terminu bezczynności lub opieszałości, aby można było przypisać sądowi nieuzasadnioną zwłokę lub bezczynność prowadzącą do stwierdzenia przewlekłości postępowania. Subiektywne przekonanie skarżącego, nie uwzględniające okoliczności obiektywnych, nie może prowadzić do przypisania sądowi bezczynności i w konsekwencji naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, zwłaszcza, że skarżący kwestionuje jedynie ogólny czas trwania postępowania apelacyjnego, a powinien wskazywać na określone czynności procesowe, których sąd nie podjął lub podjął z nieuzasadnioną zwłoką, bądź też dokonał ich wadliwie. Prezes Sądu Apelacyjnego wyczerpująco ustosunkował się do zarzutów skargi na przewlekłość w pisemnej odpowiedzi na nią. Sąd Najwyższy podziela interpretację orzecznictwa Europejskiego

Trybunału Praw Człowieka oraz istotę prawa do sądu, którą należy wiązać z rzetelnym rozpatrzeniem sprawy, a nie z szybkim jej rozpoznaniem.

W ocenie Sądu Najwyższego w rozpoznawanej sprawie zostały podjęte właściwe czynności, w odstępie czasowym nie przekraczającym wymogów rzetelnego procesu, zaś fakt, że dla powodów nie są one wystarczające, a sprawa nie została jeszcze rozpoznana, nie kwalifikuje w tym przypadku do stwierdzenia, że już nastąpiła zarzucana przewlekłość postępowania, toczącego się przed Sądem Apelacyjny w Warszawie w sprawie o sygn. VI ACa 128/22.

Z tych względów, na mocy art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, skarga podlega oddaleniu.

Tomasz Demendecki Elżbieta Karska Janusz Niczyporuk

[SOP]

[t.n.]